

Naujienu Antroji Dalis

NR. 886

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

ALG. PETRAITIS

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

Jo gyvenimas, kūryba ir atsiminimai

(Tęsinys)

3.

Vėl įsikūręs gyventi Paryžiuje, Erenburgas tenai pradėjo rašyti savo pirmąjį didesnį prozos kūrinį, kurį 1922 m. Paryžiuje ir išleido. Tai buvo jo savotiškas romanas, kuris trumpai vadinamas "Julio Jurenito", bet visas jo vardas labai ilgas ir jis maždaug nusako visą to romano pobūdį. Tai "Nepaprasti nuotykiškai Julio Jurenito ir jo jaunikių: monsieur Delhaie, mister Cool, Karl Schmidt, Ercole Bambucci, Aleksej Tišin, Ilja Erenburg ir negro Ayša dienomis taikos, karo ir revoliucijos Paryžiuje, Meksikoje, Romoje, Senegale, Kinijoje, o taip pat įvairios meisterio Julio Jurenito nuomonės apie pypkes, apie gyvenimą ir mirtį, apie laisvę ir sachmatus, apie žydų tautą ir keletą kitų dalykų". Šiuo romanu Erenburgas jau susidarė sau šiekį tokį rašytojo vardą, nes jis buvo išverstas į keletą svetimų kalbų. Tai romanas, kuriame autorius su nemažu cinizmu ir didele doza ironijos juokiasi iš daugelio dalykų, kurie kitiems atrodo šventi, ir lygiai šaiposi iš visų pasaulio santvarkų, neaplenkdamas ir bolševikinės. Vėliau kartais Erenburgas su šypsena sakydavo, kad tas "Julio Jurenito" esanti vienintelė jo rimta knyga.

Meksikietis revoliucionierius Julio Jurenito po visos eilės liūdnu nepasisekimų daugelyje Meksikos revoliucijų pagaliau prieina išvados, kad esą beprasmiška visą dabartinę pagedusią mūsų pasaulio civilizaciją bandyti pakeisti šautuvų šūviais ar peilių smūgiais. Daug prasmingiau esą ugdyti ir šildyti dabartinės mūsų civilizacijos votis, kad jos išsirusios, lyg didžiuliai pomidorai, pačios plyštų. Tuo būdu tai varganai mūsų civilizacijai nieko kito nebeliktų, kaip tik nuogai nusikasyti savo šonus, kad iš jos teliktų tik vienas stuburas ir tuomet bus atsiektas tai, ko norima. Tuo būdu Jurenito ir pasiryžta tapti provokatorium, kuris pagreintų pasaulio istorijos procesą.

Septyni šaunūs jaunikliai, jo mokiniai, uoliai talkininkauja tame jo darbe. Prancūzas biznierių Gaston Delhaie, kuris smaguriauja prancūziškais vynais ir savo mylimosiomis; amerikietis misijonierius misteris Cool, kuris priešaukiauja biblija ir doleriu, kad jų pagalba pagerintų pasaulį, įskaitant ir viešuosius namus; italas vagabundas Ercole Bambucci, gerai

nuaugęs romėnas, kuris miega po tiltais, pozuoja modeliu, renka cigarečių nuorūkas ir lažinasi, kas toliau nuspiaus; vokiečių organizacinis genijus Karl Schmidt, kurio kambaryje ant sienų kabo Karolio Markso, kaizelio Wilhelmo, Kanto ir Berlyno restorančiko Ašingerio paveikslai; rusiškasis intelektualas Aleksiejus Spiridonovičius Tišinas, kuris, kaip ir visi kiti rusų intelektualai beviltiškai paskendęs giliausiam liūdesy; mažasis Senegalo negras Ayša, kuris visur kur su savim tamposi gana dailius iš medžio išdrožinėtus afrikietiškus dievukus ir kurio liežuvį meisteris Jurenito naudoja savo pašto ženklams suvilgyti prieš juos užklijuodamas ant laišku, ir pagaliau kavinių literatas Ilja Erenburgas, kuris susiubagauja sau pietus, rūko pypkę, skaito šeimų neįtikimybės romanus ir kiekvieną kartą susijaudinęs virpa ir dreba, kaip epušės lapas.

Meisteris Jurenito su tais savo septyniais mokiniais keliauja po pasaulį, iš krašto į kraštą, ir tai duoda progos autoriui šaipytis iš visų tautų, santvarkų ir ideologijų. Visur kur, savo džiaugsmui, jie randa pakankamai daug jėgų, kurios dirba griovimo darbą. Daugelį kartų jie patenka į visokiausias bėdas, bet vis laimingai, ar tai amerikiečio Cool apsuksimo ir dolerių pagalba, ar vokiečių generolo Schmidto strateginių sugebėjimų dėka, ar kurio nors kito iš jų kokio nors talento pagalba jie išsikrapšto iš tų keblumų ir tuojau sprunka visi į kitą kraštą. Pagaliau atvyksta jie ir į revoliucinę Rusiją, kur iš pradžių jie labai entuziastingai, su didžiuliais mitingais sutinkami ir sveikinami, bet jau netrukus visus juos bolševikai sukiaša į kalėjimą.

Ypatingai vykusio to romano groteskiška scena, kurioje čekistų komisaras skaito savo kaliniui meisteriui Jurenito paskaitą apie laisvę, tikrą laisvę, kuri prasidėjusi tik bolševikinėje Rusijoje. Jurenito nelieka jam skolingas ir taip kreipiasi į komisarą: "Brangus drauge, aš nė kiek neabejoju, kad laisvė vieną kartą pasaulyje tikrai įsiviešpataus, gal būt, tuomet, kai visi mūsų planetos žmonės bus išžudyti. Bet dabar mes kol kas gyvenam aiškiausios priesartos valstybėje, kurioje prievartavimų nepridengia net ir ta žema saldi angliško džentelmeno kaukė. Aš maldauju jus: nepuoškite rimbų gėlėmis. Jūs tu-

(Nukelta į 2 psl.)

MAŽOJI LIETUVA SENIAU IR DABAR

Ragainiškio Hermano Stepaičio atsiminimai

Erdmonas Simonaitis

Erdmonas Simonaitis rašo savo atsiminimus

Erdmonas Simonaitis, vienas ryžtingiausių Klaipėdos krašto sukilimo vadų, buvęs Klaipėdos sukilėlių direktorijos pirmininkas, vėliau Klaipėdos miesto burmistras, žymus visuomenės veikėjas ir drąsus lietuviybės kovotojas, Gedimino ir Vytauto ordinų kavalierejus, per visą karą nacių kankintas Dachau kacetė ir tik amerikiečių kariuomenės išgelbėtas, buvęs VLIKo narys ir Vokietijos LB krašto valdybos pirmininkas, dabar narys, gyvenantis prie Weinheim, Vakariniėje Vokietijoje, praėjo spalio 30 dieną sulaukęs 79 metų amžiaus, šiomis dienomis parašė savo artimam buvusiam klaipėdiškiui "Naujienu" redakcijoje sekančių laiškelį:

Labai gerbiamas mielas p. J.

Ryšiai tarp mudviejų nutrūko, nors buvome kovos draugai dėl Klaipėdos krašto. Reikia ryšius atnaujinti.

Kaip Jums sekasi? Aš čia vargstu, bet kacetė buvo blogiau. Mano šeima yra Lietuvoje.

Dr. Gerutis man padeda mano atsiminimus surašyti — sutvarkyti. Tai nelengvas darbas. Mano širdis irgi kiek pavargę, bet laikaisi neblogai. Galėjau ir į Berlyną nuskristi. Malonu būtų iš Jūsų gauti gyvybės ženklą. Tai šiam kartui tiek. Širdingų linkėjimų...

Jūsų E. Simonaitis

Ponas Simonaitis praeitą vasarą buvo nuskridęs į Vak. Berlyną, kur dalyvavo Berlyno PLB apylinkės susirinkime ir valdybos išrinkime ir ta proga parvežė seniausio tos apylinkės 85 metų amžiaus nario Hermano Stepaičio atsiminimus, kuriuos buvo užrašęs val-

dybos pirmininkas Mykolas Zilinskas.

Kadangi Stepaičio atsiminimai yra nepaprastai svarbūs norint pažinti Mažosios Lietuvos dalią vokiečių kaizerio ir nacių laikais ir prie rusų komunistų, čia perspausdinama didesnioji atsiminimų dalis. Ištiesai galima rasti Europos Lieturio Nr. 37: — J. Pr.

Daugumas gyventojų buvo lietuviai prūsai

"Gimiau 1882 m. kovo 28 d. ūkininkų šeimoje Lindikių kaime, Varžininkų valsčiuje, Ragainės apskr. Buvome trys broliai ir dvi seserys. Lindikių kaimo gyventojai buvo daugumoj lietuviai-prūsai; Pempaitis 250 margų būras, Naujoko 400 margų, dvi šeimos Maurušaičių, mokytojas Mikolaitis, mokytojas Sakalaitis, ūkininkas Šturmaitis, Vilimaitis ir kiti. Artimiausias bažnytkaimis buvo Būdvičiai. Čia aš, mano broliai ir seserys buvome krikštinti ir įžengti evangelikų bažnyčioje. Zegnojo kunigas Girkūnas, vėliau parapiją perėmė jo sūnus kun. Girkūnas.

"Mano tėvai bažnyčioje dar lietuviškai įžengti, bet mes, vaikai — broliai ir seserys, — jau vokiškai, pagal įvestą naują tvarką, nors kunigai buvo lietuviai ir kalbėjo lietuviškai. Įsteigus Vokiečių Reichą, Mažosios Lietuvos mokyklose buvo tik vokiškai mokoma pagal šūkį: viena valstybė — viena kalba. Lietuviškai buvo kalbama tik namie — šeimoje.

"Ragainės bažnyčioje kas šventadienį buvo laikomos pamaldos priešpieť vokiškai, o popiet lietuviškai. Mes visi su tėvais eidavome į lietuviškas pamaldas. Į lietuviškas pamaldas susirinkdavo daugiau žno-

(Nukelta į 2 psl.)

Mažoji Lietuva seniau ir dabar

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

nių kaip į vokiškas. Namie tik lietuviškai giesmes giedodavo. Seneliai — tėvų tėvai vokiškai kalbėti nemokėjo, o mano tėvai jau mokėjo, vokiškai išmokę mokykloje. Aš, broliai ir seserys mokykloje buvome mokomi tik vokiškai. Tik namuose senelis paskaitydavo iš lietuviškos evangelijos, ir visa šeima giedodavo lietuviškas giesmes. Šitaip buvo lietuvių kalba palaikoma šeimoje, ir mes visi mokėjome ir namie kalbėjome lietuviškai. Tas pat galima pasakyti ir apie kitus Lindikių kaimo ir Ragainės apskrities gyventojus ūkininkus.

Lietuvių dragūnų pulkas Tilžėje

Karinę prievolę aš atlikau I Lietuvių dragūnų pulke Tilžėje. Šis lietuvių dragūnų pulkas susidarydavo iš lietuvių ūkininkaičių-savanorių, kurie į šį pulką mieliam eidavo, negu į reguliarius kitų ginklų rūšių pulkus, nes šiame pulke buvo ir lietuvių karininkų. Pavyzdžiui, mano tarnybos metu buvo trečiojo eskadrono vadas, ritmeisteris Stepūnas (Stepuhn). Buvo ir dar daugiau lietuvių karininkų.

“Per vasaros, žiemos ir per Birutės Draugijos šventes Tilžėje lietuviškų dragūnų orkestras pagrodavo, o Vydūnas sakydavo lietuviškas kalbas, o susirinkusiem vokiečiam Vydūnas pakartodavo savo kalbas vokiškai. Į šitas šventes ateidavo ir lietuviško dragūnų pulko karininkai, ir pats pulko vadas atsilankydavo. Visi mielai klausydavosi lietuviškų dainų ir gėrėjosi lietuvių tautiniais rūbais.

“Per šitas šventes aš susipažinau su Vydūnu ir nuo to laiko palaikiau su juo ryšius, taip pat ir su Jagomastu. Pažinojau ir spaustuvės savininką Otto Mauderodę Tilžėje, kuris spausdino lietuviškus raštus, kada carų laikais Lietuvos lietuviška spauda buvo uždrausta.

“Jagomastų šeimos narius be teismo sušaudė, kad jie, būdami Vokietijos piliečiai, neatsakė būti lietuviais.

Karaliaučiuoju komanda buvo lietuviška

“Anksčiau daugelis ūkininkaičių,ėjusių atlikti karinę prievolę, nemokėjo vokiškai, todėl, pasakojo mano senelis, ir komanda buvo atliekama lietuviškai, pavyzdžiui, Karaliaučiuje. Ir Tilžėje anksčiau dauguma gyventojų buvo lietuviai. Ta gatvė, kurioje vokiečiai gyveno, buvo vadinama vokiečių gatve. Buvo ir lietuvių gatvė, vėliau ji buvo pavadinta Hohe Strasse (Aukštoji gatvė).

“Į Rambyno šventes važiuodavome traukiniu į Tilžę, o iš čia garlaiviu į Rambyną, kur privažiudavo daug žmonių nuo Ragainės, Tilžės, Vėluvos, Įsrutės, Klaipėdos, Šilutės ir kitų apylinkių. 1928 metais buvau ir Nepriklausomoje Lietu-

voje apsilankęs. Man didelį įspūdį padarė už Lietuvos laisvę žuvusiųjų pagerbimas Karo muziejaus sodelyje. 1944 metais vokiečių žandarų įsakymu visi Ragainės apylinkės kaimai buvo evakuoti, iš pradžių išvarė visus gyvulius, ir vėliau su vežimais buvo evakuoti visi gyventojai už Karaliaučiaus į Braunsbergą ir dar toliau, kol pasiekėme Pamarius (Pommern).

Maskoliai lietuvių vyrus šaudė, moteris niekino

1945 m. kovo mėn. čia patekome rusams. Jie su moterimis elgėsi nežmoniškai. Mano kaimynas Krytinaitis mėgino ginti savo žmoną nuo išniekinimo, rusai jį vietoje nušovė. Per dieną rusai nušaudavo po 5 ar 6 evakuotus Prūsų lietuvių ūkininkus, kurie gynė savo moteris ir dukras nuo išniekinimo.

“Rusams užėmus Pamarius, atėmė iš mūsų arklius ir vežimus su visa manta ir įsakė pėsčiomis eiti į namus. Tas grįžimas truko šešias savaites. Dideliais vargais pėsti pasiekėme su žmona savo ūkį Valiulių kaime prie Ragainės, nes brolis Augustas buvo palikęs tėvų ūkyje, Lindikių kaime, o aš buvau išsigijęs naują ūkį Valiulių kaime, kur buvau vedęs Bučkytę — ūkininkaitę iš Govartų kaimo prie Skaisgirių, Pakalnės apskr.

“Brolis Augustas nebegrįžo į savo ūkį iš Pamarių, rusai juos išgabeno į Thuringiją. 1945 m. gegužės mėn., sugrįžęs į Valiulių kaimą, aš, kaip ir kiti mano kaimynai, ūkių trobesius atradome nesunaikintus, tik jokių gyvulių nebeturėjome. Kadangi grūdų dar buvo užsilikę, tai sūsimalę išsikėpėme duonos, pasiskolinome bulbių ir taip drauge su kaimynais, Močiukų šeima, Ambraziene ir kitais sugrįžusiais ūkininkais, pradėjome iš naujo. Ragainėje buvo rusų komendantūra, kur aš ir kiti grįžusieji turėjome kas savaitę registruotis. Užsiregistravus rusai įsakė eiti dirbti į kolchozus, kurios jie jau buvo įtaisę. Kadangi rusai iš žmonių visus laikrodžius buvo atėmę, tai, eidami į darbą, dėl laiko mes orientuodavomės pagal Ragainės celiuliozės fabriko sireną - švilpuką. Darbe reikėjo būti 8 val. ryto, ir dažnai dirbdavome iki saulės nusileidimo. Pietus gaūdavome kolchoze. Pusryčius ir vakarienę valgydavome namie iš savo išteklių. Pirmuosius metus už darbą kolchoze atlyginimo negaudavome, išskyrus valgį pietų metu. Mėsos nebuvo. Kai kolchoze padėsdavo arklys, tai žmonės imdavo mėsą maistui. Kitais, 1946 metais, kolchozo vyrams, kurie dirbo mašinomis, mokėjo po 200 rublių į mėnesį, o moterys gaudavo nevienodą atlyginimą. Kai kurios po 100 rublių, kitos ir po 140 ar 160, tai priklausė nuo oro. Bet nusipirkti galėjome tik tai, ką gamindavo kolchozas.

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

(Atkelta iš 1-mo psl.)

rite prieš akis didžiulę ir komplikuotą misiją — taip pripralinti žmones prie retezijų, kad jie jiems atrodytų tokie švelnūs, kaip motinos apkabinimas. O tai vykdam, visai nėra reikalo prie aukos artėjant tuos retezijų slėpti už nugaros. Ne, naujajai vergijai reikia sukurti ir naują patosą! Man atrodo, kad tamsta esate, nežiūrint tamstos inteligencijos ir pomėgio operuoti citatomis, labai sumanus ir energingas vyras. Palikite tą laisvę Montmartro sifilitikams ir vykdykite tai, ką jūs ir taip vykdotė. Jūs komunistai sunaikinat laisvę, dėl to aš ir svekinu jus. Jūs esate didžiausi žmonių išlaisvintojai, nes tas puikus jungas, kurį jūs užkraunate žmonijai ant pečių kaip tik nėra iš aukso, bet iš masyvios geležies ir tinkamai pritaikintas”.

Zinoma, po tokio atviro “nuomonių pasikeitimo” su čekistų komisaru, Jurenito ir jo šaunieji mokiniai įkišami į sovietinį kacetą, kad jie ten būtų “perauklėti ir permokėti”. Tačiau laimei, pasirodo, kad vienas iš tų meisterio mokinių, negras Aysa yra draugas Aysa, Kominterno propagandistas Afrikos tautų sekcijoje. Jam po didelių pastangų vis dėlto pagaliau pavyksta savo mokytoją ir kitus jaunikius išlaisvinti iš bolševikinio kaceto. Deja, ta laisvė Jurenito nebeilgai gali pasidžiaugti. Kartą apsiavęs naujus blizgančius batus, jis išeina į vieną Maskvos parką pasivaikščioti. Po kiek laiko suranda jį viename to parko kampe negyvą, bet jau be tų batų. Taip nelemtai baigė savo audringą gyvenimą didis revoliucionierius tokio pat didelės revoliucijos valstybėje. Visa tai įvyko dėl tų nelaimingų blizgančių batų ir taip daugelis didelių pasaulio revoliucijų problemų paliko nebeišspręstas.

Sustojome čia kiek ilgiau ties tuo Erenburgo romanu todėl, kad tai tikrai gana ypatingas jo kūrinys ir kad jame Erenburgas pasirodo turėjęs pranašiskų gabumų. Jurenito lūpomis, jo pokalbiuose su bolševikais ir kitais, autorius jau 1922 m. išpra-

našavo daugelį dalykų, kurie po dešimtmečio ar kiek vėliau Europoj tikrai įvyko: tai totalinės valstybės, totalinis karas, žydų persekiojimas, komunizmo ligos, kolonialinės revoliucijos Afrikoj ir Azijoj ir kt.

4.

Po šio “Julio Jurenito” iš Erenburgo plunksnos Paryžiuje ir šiek tiek Berlyne gyvenant, pasipylė visa eilė kitų knygų, daugiausiai romanų. Kaip jis pats sako, 1921—1931 metų laikotarpyje jis parašęs iš viso 19 knygų. Tad tikrai reikia stebėtis jo tokiu nepaprastu darbštumu, nes išeina, kad per metus jis parašydavo po pora knygų. Tarp jų tenka paminėti “13 pypkių”, kuri buvo išversta ir išleista Nepriklausomoj Lietuvoj, parašyta 1923 m. Tais pačiais metais jis dar parašė ir kitą romaną “Jeanny Ney meilė”. Vėliau sekė “1925 metų vasara”, “Judrus Lasiko Roitšvanco gyvenimas”, “10 H.P.”, “Vienišas frontas”, “Batų karalius”, “Sapnų fabrikas”, tai knyga apie filmų pramonę, “Mūsų kasdieninė duona”, “Penkių svarbiųjų linijų baronai” ir eilė kitų. Kai kuriose šių knygų jis liečia Vakarų kapitalistinį pasaulį, jo pramonės magnatus, monopolius, trestus, tarptautinį kapitalą ir kt. ir todėl jos turi bolševistinį pobūdį, bet eilė kitų jo knygų, ypač romanai, nėra probolševistiniai ir iki šiolie jie Sovietijoje nespausdinami, tebėra indekse.

Reikia pasakyti, kad daugumas šių jo knygų, kurias jis parašė Vakarų Europoje, vis dėlto yra žymiai stipresnės už vėliau jau Sovietijoje dar karo metu ir jau po karo parašytus keletą romanų, kurie buvo labiau išgarsinti už tuos ankstyvesnius Erenburgo kūrinius. Reikia manyti, tai įvyko dėlto, kad Vakarų Europoj anais laikais jis galėjo laisvai rašyti, ką norėjo, kai tuo tarpu Sovietijoje jau turėjo taikytis prie rašytojams kompartijos uždėto apinasrio — vadinamojo socialistinio realizmo. Štai ką reiškia kūrybinė laisvė!

(Nukelta į 4-tą psl.)

Privežus rusų kolonistų, gyvenimas pasidarė nebepakeliamas

Sugrįžęs savo ūkyje gyvenau dvejus metus. Tada rusai atgabeno iš Rusijos gyventojų su gyvuliais ir apgyvendino pas ūkininkus. Nuo tos dienos vietos žmonėms gyvenimas pasidarė nepakeliamas.

“Atvežtieji kolonistai buvo labai išvargę ir nuskurę žmonės, neturėjo rūbų, naminių rakandų, tai jie viską ėmė ir vogė iš vietinių gyventojų. Matyti, rusai tyčia apšodino kolonistais vietos žmones - ūkininkus, kad juos iš ūkių išvartų į kolchozus. Tai dirbau dar dvejus metus kolchoze po išvartymo iš ūkio. Po ketverių metų rusai Tilžėje sudarė vietos gyventojų transportą iš tų, kurie nenorėjo pasilikti po rusų valdžia, ir išvežė į Vokietiją. Vaziavo visi

vietos gyventojai, nes rusų tvarkomas gyvenimas nebeteko prasmės žmonėms, kurie buvo pratę gyventi tvarkingai ir pagal savo išmonę. Tame transporte, kuriame vežė ir mane, buvo apie 2.000 vietos ūkininkų, visi iš Tilžės ir Ragainės apylinkių. Ir iš kitų Mažosios Lietuvos vietovių vyko toks vietos gyventojų vežimas, liko tik užvaizdos rusai ir kolonistai.

“Buvome nuvežti į Thuringeną, kur išbuvau dar 6 metus. Ten gyvenimas buvo labai sunkus, nebuvo maisto. Nors dirbau, bet ir man reikėjo badauti. 1954 m. brolis Augustas iš Thuringeno išvyko į Berlyną, ir aš ten išvykau, kur ir šiandien dar gyvenu. Brolis Augustas irgi jau sulaukė 84 metų.

“Gyvename iš ūkininkams mokamos rentos, Lastenausgleich”.

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Intelektualo intelektas ant "Tėvynės Sargo" svarstyklų

Tėvų pranciškonų leidžiami "Aidai" apie "Santaros-Šviesos" suvažiavimą pradeda šitaip rašyti:

"Santaros - Šviesos XIV-tasis metinis suvažiavimas vyko Taboro Farmoje IX.7-10. Šis suvažiavimas, gal būt, išsiskyrė iš ankstyvesnių suvažiavimų tuo, kad jame dalyvavo daugiau, negu kada nors anksčiau, katalikų intelektualų, tiek prognoje, tiek aplamai suvažiavime. G. Sabataitis, SJ, skaitė paskaitą apie kultūrinę integraciją, kun. F. Jucevičius — apie idealizmą ir realizmą lietuvių visuomenėje, L. Dambriūnas — apie intelektualo atsakomybę".

Netektų stebėtis, kad "Santaros-Šviesos" suvažiavime bent du kunigai paskaitininkais pasikviesti, nes tokie jau yra moderniškai išsivijęs laikai, kad kiekviena organizacija, kiekvienas sambūris siekia turėti dvasios vadą, tad ko turėtų būti atsilikusi "Santara-Šviesa" ir gyvuoti be kunigo dvasios vado?

Kunigas Feliksas Jucevičius ne vien "Santaros-Šviesos" seniui ir jaunimui "idealizmo" įkvėpti pasirengęs, bet jis jau nuo seniau katalikiškajam (ateitininkams) jaunimui savo raštuose dėsto "modernišką" tautos ir tautybės supratimą ir vėlais paremtą "filosofiją" pučia į jaunuolių galyas. Į F. Jucevičiaus straipsnius, spausdintus 1966 m. "Ateities" 4 ir 8 numeruose, atsiliepia A. Gražiūnas "Tėvynės Sargo" 1 nr. A. Gražiūnas, žinomas katalikiškosios spaudos bendradarbis ir ateitininkas, peržvelgia kun. F. Jucevičiaus du straipsnius: "Lietuviškosios būties mitai" ir "Apie tautybę, mitus ir kita".

F. Jucevičius save ateitininkaiškajam jaunimui prisistato šitaip: "Kiek tai liečia žmoniškąjį pažinimą, aš nepripažįstu jokių amžinųjų mokslo tiesų, jokių "neginčijamų faktų", jokių "neklaidingų autoritetų".

(Šitoks kun. F. Jucevičiaus "manifestas" gali kam nors priminti Salomėjos Neries "manifestą", kai jinai "be bažnyčios ir be altoriaus, be sumainymo žiedų"... "naktį nuoga išbėgo į rasotą girią"... paneigdama visas amžinąsias katalikų bažnyčios tiesas ir autoritetus).

A. Gražiūnas plačiau žvelgia į kun. F. Jucevičiaus autoritetų nuvertinimą, aiškindamas, jog šiandien mokslas yra tiek išaugęs, jog žmogui nepakanka nei jėgų nei amžiaus visoms mokslo žinioms pasisavinti. Kiekvienas gali pažinti tik siaurą sritį, gi kitose srityse reikia pasikliauti autoritetų žodžiu.

Kultūringai ir nuosaikiai dėstydamas, A. Gražiūnas iškelia F. Jucevičiaus nepagrįstus aiškinimus apie tautos pradžią, kuo tautos laikosi bei asmens ir tautos tautykius. Pvz., į kun. Jucevičiaus "filosofiją", jog

"Nesvarbu, ar jis kalba lietuviškai ar ne, ar jis gimęs iš lietuvių tėvų ar ne, lietuviu laikau kiekvieną žmogų, kuris nori būti ir save laiko lietuviu, ir tai ta prasme, kad jis nori dirbti ir bendradarbiauti su lietuviomis ir dėl Lietuvos. Lietuvių tauta yra man ne lietuviškai kalbančių, kiek lietuviškai galvojančių bendruomenė", — A. Gražiūnas rašo, jog pagal tokią F. Jucevičiaus tautos sampratą tauta yra toks pat sambūris, kaip golfo klubas, politinė partija, profesinė sąjunga, ir kt., į kuriuos nariai laisvai įstoja ir kada panori išstoja. Sėkmingą narių verbavimą pravedus, pagal F. Jucevičiaus "filosofiją" tautos narių skaičius per trumpą laiką galėtų būti padidinamas... asmuo galėtų, kurį laiką pabuvęs lietuviu, pasidaryti kiniečiu ar turku, o vėliau arabu, indėnu ar eskimu ir t. t.

A. Gražiūno straipsnis paryškina kokių klaidingų "pranašų" yra išsivijęs visuomenėje atsiradusių, kurių intelektas neaukštas, bet labai didelis noras būti už kitus pranašesniais, išmintingesniais, tad ir blaškosi jie savo mandrąpykiavimo "kvalifikacijose".

Krikščionys demokratai ir frontininkai dar nesuitaikė

VI. Viliamas "Tėvynės Sargo", rašydamas apie Juozo Girniaus knygą "Idealas ir laikas", pabrėžia, jog knygos autorius labai suprastinęs krikščionių demokratų ir frontininkų seną ginčą.

J. Girniaus kritikas sutinka su juo, "kad politinis krikščionių demokratų ir frontininkų santykio klausimas buvo virtęs ir ateitininkuose tikra žaizda, nors abi tas politines organizacijas beveik absoliučiai sudaro ateitininkai". Tačiau pagal VI. Viliamą, krikščionių demokratų ir frontininkų nesutarimas ir dabar tęsiasi, nežūrint visokeriopų pastangų šį klausimą išspręsti. Ar vienybės kada bus pasiekta — lieka neatsakomas klausimas.

Demokratinė Lietuvos santvarka nebuvo perankstyva

Tokią išvadą daro Dr. Kazys Šidlauskas "Tėvynės Sargo", recenzuodamas Konstantino Račkausko knygą "Lietuvos Konstitucinės Teisės Klausimais".

Dr. Šidlauskas atmeta minimos knygos autoriaus išvadą, jog Lietuvai demokratinė santvarka pasirodė 1922 metais esanti perankstyva; ir sako, jog negalima esą teigti, kad Lietuvoje tik tokia politinė sistema galėjo gerai veikti, kurioje sudievinama valstybė ir diktatorium padaromas valstybės prezidentas.

Pagal Dr. Šidlauską, esą, negalima sutikti su išvada, jog lietuvių tauta 1922 m. dar nebuvo pribrendusi demokratinėi santvarkai. Tik reikėję suvaržyti seimo hegemoniją, sustiprinti vyriausybės padėtį bei sumažinti

ti politinių partijų skaičių ir jokios tariamos "politinės krizės" 1922 metų konstitucijos veikimo laikais nebūtų įvykę.

Recenzentas pačioje straipsnio pradžioje Konstantiną Račkąuską su "berods" rezervu pavadina pirmu Lietuvos teisininku, kuris plačiai analizuoja ir bando įvertinti konstitucinę Vasario 16 Akto reikšmę.

Neturime dabar po ranka prof. M. Roemerio "Lietuvos Valstybinės Teisės" knygos, tad ir negalime pažvelgti, kiek plačiai joje profesorius žvelgia į Vasario 16 Aktą ir bendrai į Lietuvos konstituantą. Berods, ir dabar sutinkama Lietuvos teisininkų, kurie konstitucinės teisės nagrinėtoju pirmūnu laiko prof. M. Roemerį.

"Tėvynės Sargas", Krikščionių Demokratų S-gos leidžiamas politikos ir socialinių mokslų žurnalas, beiseina kartą, į metus. Be jau minėtų straipsnių šių metų pirmame numeryje yra ir daugiau naudingų pasiskaitymų. St. Dzikas gerai vertina Dr. Kazio Šidlausko "Amerikos Lietuvių Politikos" knygą,

kurią išleido Chicagos Lietuvių Literatūros Draugija, spausdino "Naujienos"; Domas Jasaitis rašo apie 1926 m. gruodžio 17 perversmą; Algirdas Budreckis apie — "Lietuviai ir Amerikos politikos formulavimas" ir kt.

PAMOKA IŠ PATIRTIES

Mama nusivedė vaikus į žvėryną ir aprodinėja gyvulius ir žvėris.

— Kas tie tokie ilgausiai, susidomėjo vienas vaikas viena keturkojų pora.

— Tai asilų šeima, paaiškino mama. — Tas mažiukas yra asiliukas, o kiti du yra jo papa ir mama.

— Kuris iš jų yra papa? Jonukas norėjo žinoti.

— Papa, atsakė mama, yra tas didesnis asilas.

VIENINGA DRAUGIJA

— Ar neturite sunkumų tokioje draugijoje narių vienybę išlaikyti, kad nesuirfų?

— Išlaikyti?? Praeitame susirinkime priėmė keturių politikų jiems perskirti!

8 PAGRINDAI, KODĖL PODAROGIFTS, INC. PRITRAUKIA TŪKSTANČIUS MŪSŲ KLIENTŲ, KURIE SIUNČIA

DOVANAS Į USSR

1. Jiems nereikia gaišti laiko, superkant ir nešant siuntinius į persiuntimo įstaigas.
2. Jie neturi spėlioti dydžių ar spalvų.
3. Jie sutaupo visus muitus, įpakavimo ir persiuntimo mokesčius.
4. Jie pasirenka ypatingą dovaną: automobilį, motociklą, televizijos priimtuvą, radijo aparatą, šaldytuvą arba
5. Jie įsigyja PREKIŲ PIRKIMO ORDERĮ, su kuriuo jų giminės jiems patinkamas prekes gali įsigyti Vniešposyltorg'o

DOLERIŲ KRAUTUVĖSE

6. Jų giminės gali įsigyti maisto produktų, audeklų, drabužių ir avalynės tinkančius jų skonui ir pritaikintus.
7. Jie taupo laiką, nes tuo atveju nėra gabenimo per Atlantą.
8. Jie sutaupo pinigų, nes DOLERIŲ KRAUTUVĖSE prekės yra labai žemomis kainomis.

APLANKYKITE MŪSŲ PARODINĘ SALEJ NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(VIENINTELIS DOVANŲ ATSTOVAS JAV-se)

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 - 228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skyrių

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skyrių

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019

Tel.: 212 — 581-6590 — 581-7729

arba į bet kurį jų skyrių

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Nors tuomet Erenburgas ir nesilankstė tam bolševikiniam socialistiniam realizmui, bet vis dėlto jis ryšius su Maskva ir su bolševikais nebuvo nutraukęs. Kaip legaliai iš Sovietijos išvykęs, jis dažnai lankydavėsis Sovietų Ambasadoje Paryžiuje ir kitur, dažnokai susitikdavęs su iš Sovietijos pamatyti Europos retkarčiais išleidžiamais rašytojais, menininkais ir kitais sovietiniais turistais. Iš tikrųjų niekas tikrai negali be jo paties ir be bolševikų negalėtų pasakyti, kokie tie jo santykiai su bolševikais faktiškai buvo, atsimebant, kad pats Mienžinskis iš Eusijos jį išleido. Paskutiniame savo atsiminimų tome Erenburgas tarp kitų dalykų svarsto ir klausimą, kodėl jis taip laimingai išlikęs gyvas, kai esą buvę likviduoti daugelis daug už jį didesnių sovietinių rašytojų. Ten jis iškelia ir, gal būt, kai kieno keltus įtarinėjimus, kad jis išlikęs gyvas todėl, kad buvęs slapta sovietų policijos agentas. Jis tai griežtai paneigia.

Šiaip ar taip būtų buvę, bet jau 1932 m. Erenburgas sutiko būti nuolatinio Maskvos "Izvestijų" korespondentu Prancūzijoje ir tuo būdu jis jau oficialiai vėl perėjo į sovietų tarnybą, kurioje išliko iki mirties. Nuo 1933 m. ir Hitlerio atėjimo į valdžią visiems pasaulio žurnalistams prasidėjo žymiai didesnė darbų metė negu ji buvo ligi tolei, nes reikšmingi politiniai įvykiai pasaulyje pradėjo sekti vienas po kito, kilo ir keletas karų, kaip Abisinijos, Ispanijos pilietinis karas ir kt. Ir Erenburgas, pasinėręs į žurnalizmą, nieko iki 1940 m. reikšmingesnio nebeprašė. Kilus Ispanijos karui, Erenburgas iš Paryžiaus dažnai vykdavo į Ispaniją, kur ir sovietai gana aktyviai buvo įsimašę.

Ispanijos karas kaip tik sutapo su didžiausiais Stalino senųjų bolševikų valymais su pagarsėjusiomis Maskvos bylomis. Erenburgas atsiminimuose pasakoja, kai Ispanijoje vyriausybiniškai atsiėmė iš frankistų Teruelio miestą, tai Maskvoje vienas sovietinis pilietis susitkęs savo draugą sušukęs:

— Ar žinai, Teruelis paimtas?

— O kaip jo šeima? — nusi-gandęs paklausęs draugas, manydamas, kad tas kalba apie naują čekistų auką, nes Maskvoj ir visoj Rusijoje tuo metu vyko nuolatiniai areštai.

Pagaliau prasidėjo antrasis pasaulinis karas ir Erenburgas, būdamas vokiečiams drauginės valstybės oficialus spaudos atstovas ir Sovietų ambasados Paryžiuje globojamas, pergyveno ir pats savo akimis matė 1940 m. Prancūzijos žlugimą ir kaip triumfališkai vokiečiai tuomet įvygiavo į Paryžių. Tuo metu vokiečiai, žinoma, respektivai ambasadą ir Erenburgui, nors jis buvo ir žydas, pavojus negrėsė, tačiau netrukus po to, 1940 m. liepos mėn. pabaigoje jis jau grįžo į Maskvą. Visi tie Prancūzijos žlugimo momentai

ir ankstyvesni įvykiai, privėdę prie to, Erenburgui buvo gerai žinomi, daug kur savo paties akimis matyti arba smulkmeniškai prancūzų ar kurioj kitoj Vakarų Europos spaudoj skaityti, tad tuojau grįžęs į Maskvą Erenburgas pradėjo rašyti naują didelį romaną "Paryžiaus kritikams", apie kurį pats jis sako, kad tai, gal būt, iš visų jo knygų daugiausia atitinkas tradiciniam romanui. Tačiau bolševikų draugystės su naciais metais jam tuomet Maskvoje teko susidurti su dideliais sunkumais, kai jis norėjo, kad sovietinės leidyklos išleistų nors pirmąją jo romano dalį arba bent leistų ją atspausdinti kuriame nors žurnale. Bolševikai tuomet taip bijoję vokiečių ir taip stengėsi visur kur jiems pataikauti, kad be pačio aukščiausio bolševikinio autoriteto sutikimo niekas nenorėjo nagų kišti prie jo romano. Tas reikalas pasiekęs net ir patį Staliną. Tik su dideliomis pastangomis pagaliau buvęs gautas leidimas to romano pirmąją dalį spausdinti, bet tik gerokai ją apibraukius. Kaip Erenburgas sakosi, to romano dalyje jis dar visai neminjs vokiečių, bet aprašinėjās Prancūzijos gyvenimą 1935-1937 m. Vienoj vietoj jis aprašęs didžiules kairiųjų prancūzų politinių partijų surengtas demonstracijas Paryžiuje, kuriose buvę nešami plakatai su užrašais: "Šalin fašizmas!", "Šalin reakcionieriai!" Sovietinė cenzūra reikalavusi, jog tie užrašai iš romano būtų išbraukti, kad nebūtų papiktinti vokiečiai. Tik jau kilus vokiečių-sovietų karui, Erenburgui nebebuvo jokių kliūčių spausdinti antrąją romano dalį, kurioj juo juodžiau buvo pavaizduoti naciai, juo buvo geriau. Pagaliau 1942 m. visas tas jo romanas buvo išleistas vienoje knygoje ir netrukus išverstas į anglų kalbą.

Pasibaigus karui, Erenburgas tuojau metė tą žiaurį karo meno publicistiką ir vėl griebėsi romanisto plunksnos. Netrukus jis parašė gana silpną ir gerokai propagandinį mūsų jau minėtą romaną "Audra", kuris, nors ir apdovanotas stalini-ne premija, didesnio dėmesio už Rusijos ribų nesukėlė. Jau žymiai platesnį atgarsį tiek pačioj Sovietijoje, tiek ir užsienyje sukėlė kitas jo romanas "Atodreki", parašytas netrukus po Stalino mirties. Reikia pasakyti, kad visuomet apsukrus ir visuomet su momento reikalavimais gerai susipažinęs, Erenburgas ir čia labai vykusiai mokėjo parinkti savo romanui vardą, kuris įgavo žymiai platesnės reikšmės. Taigi, ir po Stalino mirties Erenburgas stengėsi prisiderinti prie naujųjų valdovų nuotaikų, ir tai jam pavyko.

Šiame romane Erenburgas vaizduoja vieno žytaus sovietinio dailininko, laurais, ordinais ir premijomis apdovanoto, Volodjos Puchovo (žinoma, tai fiktyvus literatūrinis tipas) gyvenimą. Tas talentingas dailininkas, sovietinės realybės verčiamas, piktnaudoja savo talentą, bet išlaiko skonį ir taip ci-

JUOZAS MIKELEVIČIUS prie savo kūrinio

niškai filosofuoja: "Na, nieko nepadarysi, mūsų epocha jau tokia yra. Visai nesvarbu, kaip tu pieši, svarbiausia tik surasti linkamą temą, kad ji nebūtų metais pasenusi ar metais per ankstyva. Jeigu, pavyzdžiui, pradėdama kompanija prieš girtavimą, tai, prašau, drąsiai piešk girtutėlį tėvą, kuris nesuranda rakto nuo savo buto, kai tuo tarpu pionierės uniforma apsirengusi jo dukrelė su didžiausiu priekaištu akyse žiūri į jį prie tų durų. Kritikai nori, kad viskas eitų pagal liniją, pagal reguliama. Tu jokiū būdu negali piešti, kas tau patinka, nes jie tuojau pradeda šaukti: "Grįžimas į formalizmą!", "Spalvų kultas!", "Objektyvizmas!". O jeigu jau atėjo ruduo, tai piešk šventadienį kolchoze, kur ant kolchozininko obelies šviečia auksiniai obuoliai. Visa tai aš jau atmintinai moku. Anksčiau aš dar kartais nupiešdavau baltų vištų pulką kolchoze, bet dabar aš dažniausiai vaizduoju optimistišką kolchozininką, kuri savo rankoj laiko šokolado reklamą ir tas šokoladas, žinoma, turi būti pats brangiausias. O tu čia man kalbi apie Goyą ir siūlai pagalvoti apie jį. Žinok, kad net ir toks Rafaelis šiandien nebūtų priimtas į sovietinių dailininkų sąjungą".

Taip apie sovietinio dailininko kūrybos galimybes rašo Erenburgas, kurio buto sienas, Maskvos Gorkio gatvėj, visą laiką puošė Picasso, Matisse, Braque ir kitų, pagal oficialią sovietų liniją, "išsigimusių" buržuazinių dailininkų kūriniai, nors toks Picasso pats skelbiąs esąs komunistas. Jie ten kabėjo ir baisiosios sovietiniams menininkams epochos, vadinamosios, ždanovėznos metu.

Pačioj gi "Atodrekiu" pradžioj Erenburgas aprašo sovietuose dažnai praktikuojamą vadinamąjį skaitytųjų susirinkimą vieno fabriko salėj. Ten šiek tiek nuo partinės linijos reikalavimų nukrypęs romanas kalbėtojų, pagal visus komunistinės scholastikos reikalavi-

mus, bent žodžiais negailestingai sudraskomas į skūtelius, kai namo eidamas pats didžiausias jo draskytojas vadina save melagiu.

5.

Atskirą vietą Erenburgo kūryboje užima mūsų čia dažnai minėti jo atsiminimai, kuriuos jis parašė savo gyvenimo pabaigoje, paskutinįjį tomą visai neseniai prieš mirtį. Tai keturios didžiulės knygos, kurios apima maždaug 80 pastarųjų mūsų laikotarpio metų, taigi, visus 50 metų sovietinės valdžios ir dar geroką gabalą paskutiniųjų caristinės Rusijos dešimtmečių. Pirmasis tomas apima 1891—1921 metus ir jame aprašoma Erenburgų giminė, paties Iljos vaikystė ir jaunystė, mokslo metais Maskvoje, pirmieji kontaktai su revoliucionieriais ir carine policija, jo išvykimas į Paryžių. Pirmojo Pasaulinio karo metai Paryžiuje, Iljos grįžimas į revoliucinę Rusiją, pilietinio karo metai Rusijoje ir pagaliau vėl jo grįžimas į Paryžių. Antrasis tomas apima 1921—1941 metus ir jame aprašoma naujas Iljos įsikūrimas Paryžiuje, jo darbščiausi kūrybiniai metai tenai ir daugybė kontaktų su įvairių tautų rašytojais, daugiausia, žinoma, su rusų rašytojais: emigrantais ir bolševikais, jo kelionės tuo metu po Europą, Ispanijos civilinis karas, Prancūzijos žlugimas ir jo grįžimas į Rusiją ir dar metai Maskvoj iki 1941 m. birželio 22 d. Trečias, pats trumpiausias tomas, apima 1941—1945 m., vokiečių rusų karo metus, kai Ilja darbavosi rankoves atsiraitęs prieš vokiečius ir pagaliau paskutinysis tomas, 1946—1965 metai, apima pokarinės Rusijos gyvenimą iki Stalino mirties ir jau naują postalinę epochą, Malenkovo, Chruščevo ir Brežnevo laikus.

Trumpai apie šiuos jo didžiulius atsiminimus galima pasakyti, kad jie turi visus tuos trūkumus, kurie atsiranda berašant tokius atsiminimus totalinėj valstybėj, kur apie daug ką

JEIGU NEBŪTŲ SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ, NEBŪTŲ IR NAUJŲJŲ!

Prof. Vaclovo Biržiškos "Senujų Lietuviškų Knygų Istorija" yra veidrodis, kuriame atsispindi pirmųjų lietuviškų knygų kelias. Kietais viršeliais irištos knygos kaina yra tik \$3.00, minkšt. \$2.50. Knyga Jums bus pasiūsta, jei atsiūsite pinigus šiuo adresu:

NAUJIENOS, 1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois

Antanas Šimkus prie savo "Samanotos bakūzės", kurią padirbo iš rastų ir tikrais šiaudais apdengė. Šia lietuviškos stubelės replika labai domėjosi La Rabida sanatorijos naudai surengtame pobūvyje Balzeko muziejuje atsilankiusi kitataučių visuomenė. Bakūzės viduje yra visi reikalingi baldai, pačius, kamara ir t. t.

iš viso negalima rašyti, kur pats autorius daug ką bijo paliesti, o jeigu jau ir pamini, tai nėra tikras, kad ar ne per daug pasakė, nutylint, žinoma, ir tokius dalykus, kurie autoriui, gal būt, naujesniais laikais nebepatogūs. Tačiau vis dėlto, nežiūrint tų trūkumų, tie atsiminimai kartais atrodo daugiau parašyti ne sovietinio, bet jau europietinio rašytojo. Tiek daug ir pačių kūrybingiausių metų praleistų Vakarų Europoj, aišku, negalėjo nepalikti Erenburgui įtakos, ir tai iš atsiminimų matyti.

Žinoma, šie jo atsiminimai būtų buvę kitokie, jeigu jis juos būtų rašęs kur nors laisvuose Vakaruose ir nutraukęs santykius su bolševizmu. Tuomet jie turėtų savo pilną vertę ir prasmę, nes Erenburgas tikrai labai apie daug ką žinojo, ko Maskvoj tikrai negalėjo aprašyti.

Atsiminimai parašyti per savo ilgą, nuotykingą ir kaip minėta net provokatorišką gyvenimą su dangybe visokiausių žmonių įvairių tautų santykius turėjusio prityrusio rašytojo plunksna, ir tai kartais net pridengia kai kuriuos ir žymius jų trūkumus. Juose Erenburgas taip pat nesistengia ryškiau bolševikiškai apštalauti ar skaitytojui pūsti į galvą kokią propagandą ar kartoti visiems jau puikiai žinomas ir iki kaulų gilumos įgirusias bolševistines dogmas ar tezes. Niekur taip pat, išskyrus gal tik karo metus, jis per daug nesireklamuoja kokiū nors savo bolševikiniu uolumu ar ypatingais nuopelnais bolševizmui. Daug kur bolševizmo atžvilgiu jis tik drungnas, o vietomis, atrodo, net ir šaltas. Tuo atžvilgiu jis žymiai skiriasi nuo tų mažaraščių Lietuvos komunistinių veikėjų, kurių jau ne vienas yra parašęs savo atsiminimus iki tos ribos, kol jis perėjo Sovietų sieną (čia jau stop — atsiminimai nutrūksta) ir kuriuose visi jie iš kailio neriasi įrodinėdami, kokie uolūs ir šimtaprocentiniai bolševikai visą laiką jie esą buvę.

Kiek iš viso tuose atsiminimuose teisybės, o kiek rašytojo fantazijos ar pagrąžinimų, sunku pasakyti. Tačiau nutylėjimų, sušvelninimų, iš dalies sąlygojimų tikrai nemaža. Tačiau juose yra ir bolševikiniam skaitytojui naujų dalykų, būtent, tai jo paminėjimas ir visos eilės ir rusų antibolševikinių emi-

grantinių rašytojų, apie kuriuos daugumoje atvejų Sovietijoje iki šiolei tebetylima, lyg jų iš viso niekuomet nebūtų buvę. Niekur jis plačiau neaiškina visų bolševistinių valymų ir tų valymų priežasčių, masinių gyventojų trėmimų, gausybės sovietinių kacetų ir panašių dalykų. Jis tik atsargiai pamini daugelio sovietinių rašytojų, mokslininkų ir menininkų per ankstyvą prievartinę mirtį, smulkiau neliesdamas kaip tai ir dėl ko tai įvyko. Ypač jis keliose vietose labai apgailestauja žymaus sovietinio rašytojo, taip pat žydo, Isaoko E. Babelio nužudymą.

Erenburgas savo atsiminimuose paprastai vienu ar kitu būdu pamini ir visus svarbesnius anų laikų Europos įvykius, ypač jeigu jie dar lietiė pačią Sovietiją. Taip, pvz., Pabaltijo valstybių okupacija vis dėlto buvo žymus įvykis Sovietijos gyvenime, kaip oficialiai buvo sakoma "darbo žmonių socialistinės tėvynės žymus ribų praplėtimas", tačiau šį įvykį Erenburgas nutylėjo. Rašydamas tuos atsiminimus Maskvoje, žinoma, jis tebutų galėjęs parašyti oficialiąja bolševikų išvirkščiosios kalbos formulę, kad tos valstybės buvo "išlaisvintos", o ne okupuotos. Erenburgo garbei reikia pasakyti, kad tokio biaueraus melo jis savo atsiminimuose vis dėlto nenorėjo skelbti ir todėl apie Pabaltijo valstybių okupaciją nutarė geriau visai nutylėti. Tuo atžvilgiu jis, atrodo, vis dėlto garbingesnis, negu toks A. Venclova, kuris okupacijos garbei sukūrė nepaprastą melo šlykštinę "Gimimo diena". Juo labiau, kad juk niekas per prievartą nevertė Venclovos tokią šlykštinę kurti.

Atsiminimuose yra vietų, kurios autoriui matyti dabar kiek nemalonios, tad ten jo atmintis "sušlubuoja". Pvz., paskutiniam atsiminimų tome aprašant Stalino mirtį, kai Maskvoj buvę spontaniškai rengiami jo minėjimai, Erenburgas sakosi, kad ir jis viename Maskvos teatre įvykusiame rašytojų susirinkime tuo reikalu taręs kelis žodžius, bet dabar jau neatsimenąs, ką jis ten kalbėjęs. Faktiškai gi jis ten tarė ne kelis žodžius, bet išpyškino didžiausią kalbą, kuri buvo transliuojama ir per radiją ir kuri kitą dieną užėmė beveik visą "Pravdos" puslapį. Iš seno įsibėgėjimo jis

toj kalboj kėlė Staliną į padanges ir tvirtino, kad visas pasaulis liūdės tokio didelio vyro, apdovanoto visokiausiais gabumais.

Taigi, skaitant tuos Erenburgo atsiminimus, į viską reikia kritiškai žiūrėti, nes jie rašyti melo krašte — Sovietijoje, o tai ir mažina pasitikėjimą jais.

(Pabaiga)

ITALŲ PIESINIAI

Chicagos Meno institute nuo lapkričio 18 d. iki gruodžio 26 d. (Gallery 122) vyksta italų dailininkų piešinių paroda. Rėti piešiniai šiai parodai paskolinti iš Art Museum of Princeton University. Įėjimas nemokamas. Verta pamatyti.

NE TĄ PATAIKĖ

Gyveno porėlė, kuri visą amžių pavyzdinčiai mylėjosi, bet atėjo laikas vienam pirmajam pasimirti ir ta dalia teko žmonai, kuri dėl savo likimo nesijaudino, tik labai rūpinosi, kaip be jos likęs jos vyrelis gyvens.

— Prižadėk man, brangiausias, kai manęs jau nebebus, kad nevargsi vienas likęs. Imk kitą žmoną ir tikėk man, — geresnės nerasi, kaip Antose Putra.

Pritrėkstu iš skausmo balsu griaudžiai atsakė vyrelis!

— Maldauju tave, brangiausia, nemirk! O jei jau būtina turi, tai neliepk man vesti Antosės. Ji nėra tas asmuo, apie kurią aš galvoju būsiant tinkamiausia man į žmonas.

M. ŠILEIKIS

Brolis
vienuolis
(Anglis)

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl. \$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 pusl. \$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl. \$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl. \$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl. \$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl. \$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl. \$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl. \$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl. \$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai. \$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl. \$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais \$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl. \$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 pusl. \$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ \$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJŪRIAIS, PAMARIAIS \$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KA LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl. \$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl. \$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

PRŪSŲ PĖDSAKAI LODŽĖS VAIVADIJOJE

Rašo DR INŽ. KAZIMIERZ AŠCIK, Aušros Nr. 12

Prūsai buvo gentis, giminin-
ga su jotvingiais, lietuviais ir
latviais.

Prūsai vertėsi žemdirbyste,
gyvulininkyste, žvejyba ir me-
džiokle. Kaip rodo ankstyvų vi-
duramžių metraščiai, buvo tai
gentis rami, pasižyminti tauru-
mu ir kilnumu. Šie teiginiai pa-
tvirtinami faktais, kad prūsai
gėlėję sudužusių laivų keleivi-
us Baltijos jūroje ir suteikdave
jiems pagalbą. Jie garsėjo
dar ir savo vaišingumu. Pats
prūsų vardas sietinas su žodžiu
"praušti". Iki XIII-ojo amžiaus
prūsai nesudarė vieningos val-
stybės ir gyveno pasiskirstę ke-
liomis provincijomis, būtent:
Pamedžionys, Pagudžionys, Var-
mija, Barta, Notangija, Galin-
dija, Skalva, Nadruva, Sambija.
Šias žemes valdė kunigaikščiai,
kartais rikiais vadinami. Bė ku-
nigaikščių buvo dar vitingai, tai
pasiturinčių luomas. Taikos me-
tu jie tvarkė pasikiras piliis, o ka-
ro metu eidavo vadų pareigas.
Kiekviena provincija skirstėsi
į smulkesnius administracinius
vienetus, kurie vadinosi pulko-
mis (valsčiais). Kunigaikščiai
dažnai tarpusavy vaidėsi ir ve-
dė karus, tuo būdu po kraštų
išsimėtę sodybos negalėjo jung-
tis į vieną visumą. Tačiau įvai-
rių valsčių gyventojai paskirtu
laiku galėdavo laisvai rinktis į
turgavietes keisti savo prekes
į ginklus, geležį, auksą ar
druską. Prekymetis buvo gau-
biamas šventumo aureole ir
mainikavimo metu visi pre-
kiautojai buvo neliečiami.

Kai Lenkija dėl savo karinio
silpnumo buvo suskilusi į daugelį
kunigaikštysčių, prūsai ėmė
puldinti Mazovijos pakraščius
ir laikinai net Chelmoniją buvo
okupavę. 1226-aisiais metais
Kondrato Mazoveckio parkviesti
kryžiuočiai ėmė siaubti Prūsiją;
1226—1280 m. žiauriausiomis
priemonėmis užkariavo jie visą
kraštą. Jų veržimuisi nepajėgė
atsispirti didvyriškai pasiprie-
šinę žmonės. Visi sukilimai bu-
vo žiauriai ordino numalšinti.
Nemaža prūsų dalis žuvo karų
metais, daug jų išbėgo į Lietu-
vą, Lenkiją ir Rusiją, likusi da-
lis germanizavosi. XV-ame am-
žiuje prie Karaliaučiaus mirė
paskutinė moteris, mokėjusi
prūsų k. Tokiu būdu narisą ir
vertingą prūsų gentį kryžiuo-
čių ordinas visiškai išnaikino.

Prūsų kalba priklauso baltų
kalbų grupei. Ji yra labai gi-
mininga lietuvių kalbai, ką ro-
do šie pavyzdžiai: sarvi — gin-
klas, kalabian — kalavijas,
skaytan — skydas, balgan —
balnas, brisgelan — brizgilai,
kariavaitis — kariuomenės ap-
žiūra, vaida — liaudies susirin-
kimas, ils — juodas — purvinas,
garbis — kalnas, kaimis — kai-
mas, karvis — bulius, assaran
— ruduo, median — miškas,
lauks — laukas, stabingis —
akmuo, deivas — dievas...

Jeigu atidžiai išstudijuosime
lenčių, seradžių ir kališų žė-
mėlapius (Lodžės vaivadija), ra-
sime daugelį prūsų kilmės vie-

tovardžių. Pvz. Veliūnos apskri-
ties Valichnovų parap. aplin-
kama vietovė Prusk. Toliau prie
Vartos randame kaimą Prusiec-
ko (Novoradomsko apskr., Bžes-
nicos par.). Prusinowice yra
toks dvaras prie upės Szadkow-
ka ir Prusinowice Stara Wies
Seradžiaus apskr. Prusinowicz-
ki — kolonija — Lasko apskr.
Prusinowice — kaimas Lenčių
apskr. Prusin, Prusinow, Pru-
sidlo — bala tarp Kšivenių ir
Vievco. Miestelis Prusiecko už
Vartos. Pruskie Gory — vie-
ta Piotrowicy Charlupuose. Vie-
tovės Prusno (Pruszno), Prusz-
ki — Lenčių apskr. ir Prusek,
Prusow, Prusinowice, Pruszno
— miesteliai ir dvarai Tureko
apskr. Prie Pabianių sutinkame
ir Prusinowice-Pruszcz vie-
tovę.

Kaip atsirado prūsiški vardai
Lenkijos gilumoje? Karų me-
tu, kuriuos XII-XIII a. vedė
Mazovijos kunigaikščiai su Prū-
sija, nemaža jos gyventojų da-
lis pateko į lenkų nelaisvę. Jie
buvo apgyvendinami Lenčios,
Kališo ir Seradzės srityse. Be-
laisviai buvo pasiūti į krašto
gilumą, kad negalėtų pabėgti.
Pavergus Prūsiją kryžiuočiams,
dalis krašto gyventojų emigro-
vo į Lenkiją ir įsikūrė tose pa-
čiose žemėse. Negausi prūsų
grupė, patekusi į lenkišką aplin-
ką, greit persiėmė vietos gyven-
tojų kalbą, papročius ir kultūrą.

LIETUVOS ISTORIJA

1900—1940

Šiam veikalui rašyti vyriaus-
iasis redaktorius prof. Pranas
Čepėnas jau yra pasitelkęs visą
būrį bendradarbių, kurie jau
rengia pažadėtuosius straips-
nius. Naujųjų laikų Lietuvos
istorija susidarys iš dviejų
stambių dalių: pirmoji — 1900-
1920, antroji — 1920-1940 me-
tai. Pirmąją dalį rašo Pr. Čepė-
nas, antrąją — dr. J. Jakštas.
Plačią to meto Lietuvos ūkio
istoriją ruošia dr. J. Pajaujis,
užsienio politikos raidą — dr.
D. Krivickas, Bažnyčios padėtį
ir santykius su valstybe — kun.
R. Krasauskas ir kun. dr. P.
Jatulis, lietuviai emigracijoje
— dr. V. Sruogienė, mokslas ir
švietimas — dr. A. Rukša, lie-
tuvų tautos politinės diferen-
ciacijos (politinės partijos ir
draugijos) — dr. J. K. Čegins-
kis, grožinė literatūra — dr. H.
Nagys ir kt.

Iš čia surašytų pavardžių

Ilgainiui jie visiškai polonizavo-
si, palikdami tik kaimų ir mies-
telių, kuriuose gyveno, vardus,
kilusius nuo žodžio "Prusy,
Prusowie". Tų vietovardžių,
kaip matome, liko gan daug. Ga-
limas daiktas jų ten ir dar dau-
giau esama. Gali tai parodyti
tik nuoseklesni toponiminiai ty-
rinėjami ir iškasenos. Taigi,
svaresnį žodį gali čia tarti isto-
rikai, kalbotyrininkai ir archeo-
logai.

matyti, kad bendradarbiai pa-
parinkti nesroviniu principu,
bet kaip dalykų žinovai, kurie
Lietuvos istorijai straipsnius
rašys moksliniu būdu, panau-
dojant ir nurodant šaltinius, li-
teratūrą ir kt. Bendradarbiai
ir redaktorius laikosi šio prin-
cipo: rašyti istoriją tokią, ko-
kia ji buvo, t. y. surinkti pa-
kankamai patikimos medžia-
gos šaltinių pavidalu, panaudo-
ti jau išspausdintą literatūrą,
atsiminimus ir pan. Iš surink-
tos medžiagos parašyti praei-
ties įvykių raidą, kuri atitiktų
tikrovę. Žinoma, kiekvienas is-
torikas turi žmogiškų silpny-
bių, turi srovinių simpatijų,
bet visvien jis iš anksto įsipa-
reigoja srovinėje ar politinėje
kovoje nedalyvauti, nebūti pro-
pagandistu, bet visų istorinių
įvykių neutraliu stebėtoju. Pa-
rašytieji bendradarbių straips-
niai vyr. redaktoriaus Pr. Čepė-
no laukiami ne vėliau, kaip
1968 m. liepos mėn. pradžioje.
1968 metais naujųjų laikų Lie-
tuvos istorijos (1900—1940)-
rankraštis bus parengtas spaus-
dinti.

Vyr. redaktoriaus Prano Čepė-
no adresas: 6015 S. Francis-
co Ave., Chicago, Ill. 60629, te-
lefonas 312-HE 4-2048, leidėjo
— Dr. Kazio Griniaus Fondas,
c/o L. Šmulkštys — 2523 West
69th St., Chicago, Ill. 60629.

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI
"NAUJENOSE" — TURIGERIAUSIA
PASISEKIMA BIZNYJE
— TAD GARSINKIS IR TU.

JEI JŪS NORITE SIUSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019—Tel.: 581-6590—581-7729

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku.
Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi maitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas
NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui
įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6463
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	250 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	219 MONTGOMERY ST.	—	HE 5-6368
SYRACUSE, N. Y. 13204	515 MARCELLUS ST.	—	475-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

A. KELMUTIS

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ IŠ MANO JAUNYSTĖS DIENŲ

(Tęsinys)

Prasidėjus vadinamajam pirmajam pasauliniam karui (1914) daugelyje vietų teko matyti labai nusigandusius žmones, kurie viens kitam dažnai pareiškėdavo, kad įėjus vokiečių karinomenėi susidarysį visokių nelaimių, tad, girdi, būtinai reikia ruoštis bėgti iš Lietuvos kur nors į rytų pusę. Kadangi jau aš anksčiau buvau buvęs Maskvoje ir, be to, turėjau ten savo draugų moksleivių studentų, tad, žinoma, į tą Maskvą nusprendžiau bėgti. Besiruošdamas tokiam bėgimui pripuolamai susitikau Marijampolės gatvėje savo mokyklų inspektorių, kuris priėjęs prie manęs pasiteiravo, ką aš tokiu atveju esu pasiryžęs daryti; ir jis taip pat pasisakė, kad skubinasi ko greičiausiai bėgti ir nurodė man, jog ruošiasi važiuoti į Poltavą (Ukrainoje), kuri ukrainiškai vadinama Piltava, ir dar pridūrė, kad XIV amžiuje ta Piltava buvo Lietuvos kunigaikštijos ribose ligi 1569 metų. Aš nuo savęs dar suteikiau jam savo adresą Maskvoje ir prašiau, kad jis man ką nors praneštų apie savo srities pradžios mokyklų likimą, nes tada dar nebuvo aišku, ar vokiečiams pasiseks užimtasias žemes ilgai išlaikyti. Kai nuvykau į Maskvą, tai po kokių trijų savaičių gavau iš savo to inspektoriaus pranešimą, kad man ir kitiems mokytojams, pasitraukusiems iš savo gyvenviečių bus siuntinėjamos tokios pat algos; ir dar jis pridėjo prie savo laiško raštelį, kad aš esąs prikamanduotas prie susidarancio Lietuvos Komiteto pabėgėliams šelpti. Mane toks laiškas nudžiugino, nes pajutau, kad medžiagiškai galėsiu gerai laikytis. Ir palaukus dar kokias tris savaites aš gavau savo algą, taip pat už praejusį laiką, taigi kišeniuose susidarė, taip sakant, nemaža suma pinigų.

Kai ėmė kurtis vadinamasis Lietuvos Komitetas pabėgėliams šelpti, tad man susidarė gera proga rūpintis kitais lietuviams pabėgėliais. Ir tų lietuvių pabėgėlių greitai susidarė keli tūkstančiai ir jie su savim dar atsivežė nemaža mokyklinio amžiaus vaikų. Ir tuojau visiems iškilo klausimas: ką daryti su tais vaikais, kurie turi lankyti pradžios mokyklas. Kadangi tokį klausimą teko man ir mano draugui Matui Šalčiui iškelti, tai tasai komitetas mudviem pavedė dėl tokio klausimo surasti reikalingą išeičių.

Nors 1914 metų gale Maskvoje dar nebuvo kaip reikiant susitvarkęs Lietuvos Komitetas pabėgėliams šelpti, bet kai kurios rusiškos organizacijos ėmė rūpintis atvykusiais pabėgėliais, o atskiri žmonės savo butuose pigiau išnuomodavo vienam kitam pabėgėliui savo kambarius. Vadinamasis Dailės Teatras, kuris tada buvo

plačiai pagarsėjęs, buvo taip pat parūpinęs, ypač pabėgėliams mokytojams, teisę nemokamai apsilankyti to teatro vaidinimuose; ir dar to teatro artistai savo valgykloje kai kuriems pabėgėliams paruošdavo nemokamus pietus. Ir man pačiam teko pasinaudoti jų paruošiamais pietumis ir galėjau taip pat tam tikrais protarpiais nemokamai nuvykti į jų teatrą ir pasižiūrėti gražių vaidinimų.

Pabėgėliais tada buvo susirūpinę vadinamojo Šniavskio universiteto vadovai. Kai aš, maždaug po dviejų metų pertraukos, nuvykau į to universiteto raštinę užsismokėti už vėliau tęsiamą mokslą, tad tos raštinės tarnautoja, patyrusi mano atvykimą iš vokiečių okupuoto krašto, paprašė mane vieną kitą minutę palaukti, o ji pati nuvyko į kitą kambarį pas to universiteto aukštesnį vadovą, ir ji sugrįžusi man tuojau pasakė, kad man kaip pabėgėliui už einamą mokslą nieko nereikės mokėti.

Bebūnant pirmais mėnesiais Maskvoje ir gaunant iš Poltavos atsiunčiamą mokytojo algą pajutau, kad medžiagiškai buvau aprūpintas. Taigi galėjau rūpintis ir kitų pabėgėlių reikalais. Teko tada apsilankyti visokiuose muziejuose, visokiuose archyvuose ir pamatyti visokias senienas. Man su Matu Šalčiumi labai patiko keletą kartų apsilankyti vadinamoje Tretjakovo galerijoje, kurią lankydavo daugelis žmonių, nes ten buvo visokių įdomių ir gražių paveikslų. Ir štai vieną dieną toj galerijoje įvyko nepaprastas nuotykis. Būtent, vienoj salėj gana daug žmonių žiūrėjo į dailininko I. Repino (1844-1930) paveikslą, kuriame buvo pavaizduota, kaip caras Jonas Žiaurusis žudo savo sūnų. Ir štai vienu momentu vienas apyjaunis vyras pasistojė ir suriko: "Dovolno etoj krovu" (Užtenka šito kraujo). Ir jis išsiėmęs iš kišenais peilį pribėgo prie paveikslu ir dūrė tuo peiliu į Joną Žiaurųjį, sugadindamas tuo būdu tą paveikslą. Aš su M. Šalčiumi, ir kiti žmonės, pasiskubinom išbėgti iš tos salės, nes visi manėm, kad visas tas darbas esąs padarytas kokio nors bepročio, kuris galės ir kitiems žmonėms ką nors bloga padaryti. Bet kitą dieną sužinojau, kad tą užpuolinį ant Jono Žiaurojo padarė visai normalus inteligentiškas žmogus. Ir jį tik paveikęs gerai nupieštas dailininko I. Repino paveikslas. Kai buvo apie tai pranešta pačiam I. Repinui, tai jis tą savo paveikslą gerai sutaisė, o galerijos vadovai uždėjo ant jo stiklą, kad kas nors vėl jo nesugadintų. Toks įvykis paskui paskatino kitus žmones ateiti pasižiūrėti to paveikslu, ir taip pat paskatino žmones pasižiūrėti dar kitus I. Repino paveikslus, ir kritikai padarė išvadą, kad daili-

ninkas I. Repinas turįs nepaprastų gabumų, todėl tuojau jis plačiai pagarsėjo.

Kai I. Repino tas paveikslas, primenąs Joną Žiaurųjį, labiau išgarsėjo, tai man taip pat parūpo arčiau pamatyti vadinamąją Vosylius Palaimintojo šventovę Raudonojoje aikštėje. Ją rusai vadindavo "Cerkov Vasilija Blaženavo". Buvau nuvykęs į tos cerkvės rūsi, kurioje Jonas Žiaurusis prie tam tikro altorėlio užsidėdavo ant rankų storas ir sunkias grandines, pritvirtintas prie to altorėlio, ir atsiklaupęs pasimelsdavo Dievui, kad jam atleistų visas nuodėmes, ir tokiu būdu tada pajusdavo, kad visos nuodėmės jam yra atleidžiamos, todėl paskui jam būdavo maloniau kitus žmones smaugti. Kai aš bandžiau tas sunkias grandines pakilnoti, tad dežuruojantis sargas tuojau man pasakė, kad aš jų nečiupinėčiau, o tik į jas pažiūrėčiau.

1914 m. gruodžio mėnesio pabaigoj gavau iš savo mokyklų inspektoriaus (gyvenančio Poltavoje) įsakymą, kad tuojau sugrįžčiau į Lietuvą ir eičiau nustatytas mokytojo pareigas, nes, anot inspektoriaus, vokiečių kariuomenė jau esanti nustumta į Vokietiją. Nieko nelaukdamas išvykau į Lietuvą ir gruodžio 31 dieną vakare jau buvau Suvalkų Kalvarijoje, kurioj pirmiausia nuėjau pas pažįstamą viešbučio savininką, norėdamas pernaktuoti tą naktį. Kadangi tada dėl malkų stokos to viešbučio kambariai buvo šalti, tai 12-tą valandą prasidėjus 1915 naujiesiems metams nutariau pėsčias nueiti į savo tėviškę, nes per 24 minutes galima buvo ten nukeliauti. Ir pėsčias eidamas staiga pamačiau vakaruose gana didelę kometą su didele šviesia uodega; tai pamačiau pirmą kartą savo gyvenime. Tėviškės namuose dar niekas nemiegojo, nes visiems buvo labai įdomu žiūrėti į tą kometą. Kitą dieną pasirodė kieme rusų karininkai, kurie pasisakė, jog visa jų kariuomenė vėl priversta bėgti iš Vokie-

tijos ir, girdi, toji didžiulė kometa dariusi jiems įspėjimą, kad laikas jau trauktis atgal. Taigi ir mano mokytojiškų pareigų ėjimas vėl nutrūko ir aš turėjau, pabūvęs tik dvi dienas, vėl išvykti į Maskvą. (B. d.).

SIŪSKITE PINIGUS

Į LIETUVĄ

PINIGAI SIŪSTI PER

GRAMERCY

ĮTEIKIAMI GAVĖJUI KAIP
PINIGAI PER BANK FOR FOREIGN TRADE.

Pristatoma per 2 savaites.

Jokių atskaitymų.

JŪSŲ PINIGŲ GAVĖJAS
GALI TUOŠ PINIGUS
NAUDOTI PAGAL SAVO
NORĄ.

JŪS ESATE SAUGŲS TIK SU
FIRMA TURINCIA LEIDIMA,
JOKIU TARPININKU, JOKIU
PASLEPTU RINKLIAVŲ. PER
20 METŲ VEIKLA BIZNYJE
GARANTUOJAME JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos.

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20,000.00.

Oficialios USSR kvičtos pasirašytos gavėjo.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

SPECIALUS

ŠVENČIŲ PASIŪLYMAS

Visiems Automobiliams, Televizijoms, Transistiniams, Radio, Tape Rekorderiams ir kitiems Motociklams — duodama

10% nuolaida — švenčių proga.

Užsakymai už šitas specialias švenčių kainas turi mus pasiekti ne vėliau kaip

iki Gruodžio 29 d., 1967.

Pasinaudokite šiuo pasiūlymu.

SIŪSKITE U. S. DOLERIŲ DOVANOMS PAZYMEJIMA pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE KRAUTUVĖSE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Prašykite mūsų nemokamų katalogų reikmenims, audklams ir maistui. Duokite DABAR užsakymus Kalėdoms.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

SLA

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenėi ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILJONUS dolerių savo apdraustiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama Lietuviškų KLABŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudės mokestis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškims apie SUSIVIENIJIMO darbą.

Gausit spausdintas informacijas, leigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

DAIL. JUOZO MIKELEVIČIAUS PARODA

Praėjusį šeštadienį, lapkričio 11 d. St. Balzeko, Jr. Lietuvių kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave. (antrame aukšte) buvo atidaryta jauno dailininko Juozo Mikelevičiaus tapybos ir grafikos darbų paroda. Į atidarymą atsilankė nemažai daile besidominciu žmonių. Buvo atsilankę dailininkai: naujasis Čiurlionio galerijos direktorius skulptorius Petras Aleksa su žmona, Vl. Vaičaitis, J. Tričys, Val. Ramonis ir M. Šileikis. Kiti: St. Orentas, Stasys ir Irena Balzekai, K. C. Baltramaitis su ponia ir kt. visuomenės veikėjai.

Iš kairės: Dail. J. Mikelevičius, Helen Dasko, Donna Varanekas ir ponia Stasė Mikelevičienė, savo vyro parodos atidaryme lapkr. 11 d.

Galerijos ir muziejaus šeimininkai svečius maloniai priėmė ir pavaišino.

Dail. J. Mikelevičius, baigęs Chicagos meno institutą bakalauro laipsniu, nors su negausiais eksponatais, bet gražiais pasirodo. Grafikos skyrelis visais atžvilgiais, ypač litografijos, neturi priekaištų. Taip pat keletas pieštuku atliktų portretų labai geri. Yra simbolių dalykėlių. Mikelevičiaus tapyba daugiau ar mažiau techniškai požiūriu "suskaudyta" pagal įvairius motyvus bei srovinius stilius. Yra realistinių peisažų ir figūrų, kiti dekoratyviniai su abstrakčiu elementu darbai. Yra vienas "op art" pavyzdėlis. Iš tapybos vienas įdomus sėdinčios jaunuolės portretas, nutapytas kaip ir cezaniškų formų, kontūrų, stiprios šviesos ir šešėlių studijiniu būdu. Tapyba šioj parodoje neturi tokio vientisumo, kokį turi Mikelevičiaus grafika. Jo tapyba nėra tokia, kuri būtų lengvai suprantama šios galerijos lankytojams. Dar anksti būtų pasakyti, kuriuo keliu Mikelevičius gali pasukti. Jis, kaip ir Urbaitytė bei kiti jaunieji dailininkai yra įsikibę abstraktizmo briaunos.

Dail. J. Mikelevičiaus paroda tęsis iki gruodžio mėn. 9 d. Muziejus ir galerija atdara kas-

dien nuo 1:00 v. p. p. iki 4:30 val. vakaro. Įėjimas nemokamas.

Rašančiam teko patirti iš Balzeko kultūros muziejaus viršininkų, jog parodų patalpos būsiančios padidintos, — bus pridėtas vienas šalimais esąs kambarys, kad būtų daugiau vietos paveikslams.

PATIKSLINIMAS

Lapkričio 4 d. šioje vietoje žinutėje "Užsidarė '69" meno galerija ir meno studija", buvo pasakyta, kad studija veikė du semestrus. Turėjo būti: **tris semestrus.**

POLINEZIJOS SKULPTŪRA CHICAGOJE

Chicagos Meno institute Morton Wing salėje lapkričio 18 d. atidaroma Polinezijos primityvios skulptūros paroda.

Ta proga bus paskaitų apie polineziečių skulptūrą Emily Snyder Price auditorijoje muziejaus rėmėjams su pakvietimais. Skaitys primityvaus meno kuratorius Allen Wardwell.

Paroda tęsis iki gruodžio 31 dienos.

Dail. J. Mikelevičiaus parodos atidaryme Balzeko kultūros muziejuje praėjusį šeštadienį. Iš kairės: Meno žinių redaktorius dail. M. Šileikis, Stasys Orentas ir dail. Vl. Vaičaitis.

GOODMANO TEATRAS PRADĖJO 43-ČIĄ SEZONĄ

Goodmano teatras Chicagoje (prie Art Instituto) pradėjo 43-čią vaidinimų sezoną spalio mėn. su Molierio "The Miser". Nuo lapkričio 24 d. iki gruodžio 20 d. vaidinama Geneto "The Balcony". Veikalas ironizuoja seksualizmą ir pasitūrinčios klasės manieras. Nuo 1968 m. sausio 12 d. iki vasario 7 d. vaidins Bernard Shaw "Cezarį ir Kleopatrą". Nuo kovo 29 d. iki balandžio 24 d. bus vaidinama Bertolto Brechto muzikinė komedija "Žmogaus žmogus". Vasario 16 iki kovo 13 d. statomas Shakespeareo "Othello". Nuo gegužės 3 iki 29 d. vaidinamas naujas veikalas — "Siurprizas".

Vaidina profesionalai aktoriai — Lillian Gish, Morris Carnowski, Sam Wannamaker, Eugenie Leontovich, Jerome Kilty ir kt.

Perkant 6 bilietus už 5 dol. daroma nuolaida.

M. IVANAUSKAS ĮTRAUKTAS Į KONGRESINĮ REKORDĄ

Šių metų lapkričio 1 d. "Congressional Record" įdėjo nemažą pluoštą žinių apie inžinierių ir dailininką Mikalojų Ivanauską, kaip naują išskirtiną pilietį ir liepsnos tapybos puoselėtoją.

Illinojaus kongresmonas Daniel J. Ronan rašo: "Mr. Speaker, aš noriu šia proga pasveikinti p. Mikalojų Ivanauską, gyvenantį adr. 1332 So. 49th

Ave., Cicero, Ill., kuris buvo apdovanotas garbės pažymėjimu, kaip "Naujas išskirtinas Metų pilietis" Chicagos metropolijoje".

Toliau rašoma apie Ivanausko kilmę, kad jis gimęs Lietuvoje, gyvenęs Pietų Amerikoje, o dabar JAV. Seka ir ilgo kas straipsnis iš Cicero Life laikraščio apie Ivanausko nuopelnus. (Apie tai mes jau anksčiau šioje vietoje rašėme).

SEARS/VINCENT PRICE GALERIJOJ 13 BRITŲ

Sears Vincent Price meno galerijoje, 140 E. Ontario St. nuo lapkričio 14 iki gruodžio 8 d. vyksta rinktinė 13 britų dailininkų kūrybos paroda.

Ši paroda savotiškai įdomi. Yra originalių formų ir naujų idėjų dekoratyviniame bei architektūriniame, o taip pat ir vaizdiniam mene.

NAUJOS ART INSTITUTO LANKYMO VALANDOS

Nuo 1968 m. sausio 1-mos dienos Chicagos Meno institutas pakeičia lankymo valandas:

Sekmadeniais ir šventadieniais atdara nuo 1:00 v. p. p. iki 6:00 v. v. Ketvirtadieniais — nuo 10:00 v. r. iki 8:30 v. vakaro. Pirmad., antrad., trečiadienį, penktad. ir šeštad. bus atdara nuo 10:00 v. ryto iki 5:00 val. popiet.

Įėjimas pasilieka nemokamas.

VL. VAIČAITIS

TAPYBA (aliejus)